

Так, із завезених 28537 голів чистопородних налічувалось 43,3%, другого класу і неklasних — 32,9%. Особливо низької якості завозяться телиці з інших областей України — 41,9% другого класу і неklasних тварин. Аналіз молочної продуктивності завезених тварин свідчить, що якість завезеного молодняка знаходиться в тісному зв'язку з їх молочною продуктивністю.

Отже, робота по створенню нового масиву чорно-рябої худоби може бути успішною тільки при рівні годівлі корів не нижче 40 ц кормових одиниць, в тому числі 10—11 ц концентратів за рік, забезпеченні при вирощуванні молодняка середньодобових приростів 650—700 г та використанні високоцінних, перевірених за якістю потомства бугаїв-плідників.

ВИКОРИСТАННЯ ГОЛШТИНО-ФРИЗЬКИХ БУГАЇВ ПРИ РОЗВЕДЕННІ ЧОРНО-РЯБОЇ ХУДОБИ

М. С. ПЕЛЕХАТИЙ, кандидат сільськогосподарських наук

Український науково-дослідний інститут розведення
і штучного осіменіння великої рогатої худоби

Широке використання в останні 15—20 років голландських бугаїв сприяло створенню на Україні комбінованого (молочно-м'ясного) типу чорно-рябої худоби, яка характеризується до того ж ослабленою конституцією. В умовах інтенсифікації молочного скотарства бажаний тип чорно-рябої худоби республіки повинен характеризуватися крупністю (жива вага дорослих корів 550—600 кг), багатомолочністю (5000—5500 кг молока) та доброю пристосованістю до умов нової технології.

Як показали дослідження, проведені за кордоном, перспективним для створення бажаного високопродуктивного типу чорно-рябої худоби є використання плідників голштино-фризької породи. Сучасний тип голштино-фризів США і Канади відзначається високою молочною продуктивністю (5600—5900 кг молока), крупністю (вага дорослої корови 650—700 кг), об'ємним вим'ям ванноподібної форми, міцними кінцівками та ратицями.

Останнім часом бугаїв голштино-фризької породи використовують при розведенні чорно-рябої худоби на Україні. На кінець 1976 р. на держплемстанціях лише Київської області налічувався 61 голштино-фризький бугай. Проте ефективність використання їх на тваринах місцевої чорно-рябої породи не вивчена.

Методика досліджень. Дослідження ми провели на племзаводі «Митниця» та в дослідному господарстві «Терезине» Київської області протягом 1974—1976 рр. Господарське корисні ознаки дочок голштино-фризьких бугаїв порівнювали з відповідними показниками місцевих чорно-рябих та імпортованих голландських ровесниць. Голштино-фризьких бугаїв, які походили від високопродуктивних матерів (7925—10473 кг молока жирністю 3,39—4,28%), викорис-

товували на тваринах з високою часткою (50—75%) голландської крові.

Особливості будови тіла напівкровних корів (25 голів) вивчали на основі візуальної оцінки та взяття промірів у віці I отелення, ваговий і лінійний ріст телиць (28—44 голови по вікових групах) — за допомогою контрольних зважувань і взяття промірів у віці 6, 12, 18 та 24 місяці. Молочну продуктивність визначали за 305 днів I лактації на основі проведення трьох контрольних доїнь на місяць, вміст жиру — за методом Гербера один раз у місяць. Продуктивні якості напівкровних корів (24 голови) порівнювали з відповідними показниками ровесниць (114 голів).

В основу методики вивчення анатомо-фізіологічних властивостей вим'я тварин (37 дочок голштино-фризьких бугаїв і 87 ровесниць) покладені «Рекомендації по оцінці вим'я та молоковіддачі корів молочних і молочно-м'ясних порід» (1965). З ознак, що характеризують відтворювальну здатність обстежених тварин (35 напівкровних і 133 ровесниці), враховували вік першого отелення, період тільності та міжотельний період, кількість осіменіння на одне запліднення.

Результати досліджень. Потомство голштино-фризьких бугаїв порівняно з місцевими чорно-рябими ровесницями з віком краще росло і розвивалося (табл. 1). Так, у віці 18 і 24 місяці вони мали більшу вагу відповідно на 13 і 17,9 кг ($P < 0,05$).

1. Жива вага напівкровних голштино-фризьких телиць порівняно з чорно-рябими ровесницями (дослідне господарство «Терезине»), кг

Вік телиць, місяці	Показники $\frac{1}{2}$ -кровних телиць				Порівняно з ровесницями		
	<i>n</i>	$M \pm m$	σ	C_v	<i>n</i>	$d \pm m_d$	<i>td</i>

При народженні	79	28,4±0,48	4,30	15,1	109	+1,0±0,64	1,6
1	79	52,4±0,75	6,67	12,7	109	-0,2±1,03	0,2
3	79	105,7±1,41	12,51	11,8	109	+0,2±1,79	0,1
6	79	188,0±2,19	19,51	10,4	109	+3,1±2,75	1,1
9	79	232,0±3,01	26,75	11,5	109	+0,4±3,78	0,1
12	79	278,6±3,67	32,38	11,6	109	+5,7±5,06	1,1
18	79	363,0±4,26	37,60	10,4	109	+13,0±5,39	2,4
24	61	484,0±5,45	42,55	8,8	92	+17,9±6,84	2,6

За показниками промірів тулуба дочки голштино-фризьких бугаїв у віці 6—24 місяці перевищували чорно-рябих ровесниць, особливо за висотою в холці, довжиною тулуба і розвитком грудей (табл. 2). На відміну від чорно-рябих ровесниць вони мали глибокий, на високих ногах та довгий тулуб, характеризувались добре виражених молочним типом. Зазначені особливості будови тіла дочок голштино-фризьких бугаїв зберігались також на пізніших етапах індивідуального розвитку, про що свідчать показники промірів первісток різного походження з племзаводу «Митниця» (табл. 3).

2. Проміри напівкровних голштино-фризьких телиць порівняно з чорно-рябими ровесницями (дослідне господарство «Терезине»), см

Проміри	1/2-кровні телиці				Їх ровесниці			
	6 міс.	12 міс.	18 міс.	24 міс.	6 міс.	12 міс.	18 міс.	24 міс.
<i>n</i>	41	43	36	28	81	99	56	28
Висота в холці	98,3	109,7	119,0	123,2	97,1	108,1	114,4	121,0
Коса довжина тулуба	104,3	117,6	128,9	135,7	103,8	115,3	125,2	134,5
Глибина грудей	44,1	52,6	56,9	62,0	44,1	51,7	56,6	61,3
Ширина грудей	27,2	33,0	36,4	39,9	26,3	32,5	35,5	39,1
Довжина грудей	57,2	66,3	70,2	74,2	56,5	65,3	71,4	75,5
Ширина в маклаках	29,1	35,8	40,1	45,0	29,5	36,1	39,8	43,2
Ширина в тазостегнових зчленуваннях	33,3	39,1	41,8	46,1	32,9	38,7	41,0	43,8
Коса довжина заду	33,9	39,9	42,2	44,2	33,8	39,6	41,7	44,0
Обхват грудей	129,2	151,6	167,3	181,5	129,1	150,0	166,9	175,9
Обхват п'ястка	14,9	16,7	18,0	18,9	14,7	16,5	17,7	19,2

Великий практичний інтерес має вивчення продуктивних якостей лактуючих дочок голштино-фризьких бугаїв. У племзаводі «Митниця» напівкровні голштино-фризькі первістки перевищували місцевих та голландських ровесниць за надоем відповідно на 398 і 810 кг, за кількістю молочного жиру — 17 і 22 кг та за живою ва-

3. Проміри 1/2-кровних голштино-фризьких первісток порівняно з чорно-рябими ровесницями (племзавод «Митниця»), см

Проміри	1/2-кровні голштино-фризькі первістки	Місцеві чорно-рябі ровесниці	Імпортні голландські ровесниці
<i>n</i>	25	20	48
Висота в холці	129,6	126,2	123,0
Довжина тулуба — палкою	143,3	144,2	136,9
Глибина грудей	67,6	66,6	64,4
Ширина грудей	42,4	43,2	42,4
Довжина грудей	79,5	81,0	78,6
Ширина в маклаках	48,8	50,6	48,4
Ширина в тазостегнових зчленуваннях	40,5	41,0	37,6
Коса довжина заду	50,8	50,6	47,1
Обхват грудей	190,0	194,0	183,6
Обхват п'ястка	19,9	20,0	19,3
Товщина шкіри, мм	6,7	6,7	7,0
Кут Дюрста, градуси	112,4	110,6	114,4

гою — на 23 і 99 кг, проте поступалися перед ними за вмістом жиру в молоці — на 0,07 і 0,33% (табл. 4). Різниця порівняно з імпорними голландськими ровесницями за всіма показниками статистично вірогідна. Ще більша різниця за господарсько корисними ознаками між напівкровними первістками та їх чорно-рябими ровесницями встановлена у дослідному господарстві «Терезине». В цьому господарстві помісні первістки поєднували високі надой з підвищеною жирністю молока, перевищуючи своїх ровесниць за останнім

4. Продуктивні якості 1/2-кровних голштино-фризьких первісток порівняно з місцевими та голландськими чорно-рябими ровесницями

Групи тварин	<i>n</i>	Надій за 305 днів лактації, кг	Вміст жиру в молоці, %	Кількість молочного жиру, кг	Жива вага, кг
<i>Племзавод «Митниця»</i>					
1/2-кровні голштино-фризи	12	4438±217	3,78±0,067	171±8,4	551±15,8
Чорно-рябі ровесниці	40	4040±124	3,85±0,036	154±5,2	528±7,6
Імпортні голландські ровесниці	46	3628±93	4,11±0,037	149±4,1	452±4,1
Різниця між 1/2-кровними голштино-фризами і чорно-рябими ровесницями		+398±250	-0,07±0,076	+17±9,9	+23±17,5
Різниця між 1/2-кровними голштино-фризами і голландськими ровесницями		+810±236	-0,33±0,076	+22±9,3	+99±16,3
<i>Дослідне господарство «Терезине»</i>					
1/2-кровні голштино-фризи	12	4212±292	3,93±0,087	165±12,2	524±15,4
Чорно-рябі ровесниці	28	3695±172	3,79±0,046	139±6,1	422±22,4
Різниця між ними	—	+517±339	+0,14±0,098	+26±13,7	+102±27,1

показником на 0,14%. Від перших шести дочок імпортного бугая Мерка в племзаводі «Митниця» надоемо по 4714 кг молока жирністю 3,85% або одержано по 180,8 кг молочного жиру.

Корови з 1/2 крові голштино-фризів добре пристосовані до механічного доїння. Так, серед 37 обстежених тварин з племзаводу «Митниця» 86,5% мали ванно- та чашоподібну форми вим'я, або на 6,1% більше, ніж серед чорно-рябих ровесниць (87 голів). За швидкістю молоковіддачі порівнювані групи істотно не різнилися. У напівкровних голштино-фризів цей показник досягав 1,66 л/хв при добовому надоеі 21 л, індекс вим'я у них становив 43,5%.

На основі вивчення відтворювальної здатності маточного поголів'я порівнюваних груп (табл. 5) встановлено, що напівкровні голштино-фризькі телиці завдяки вищій енергії росту порівняно з чорно-рябими ровесницями запліднилися раніше на 1,7 місяця (на 51 день). На одне запліднення у них припадало в середньому по 1,22 осіменіння проти 1,34 у ровесниць. Міжотельний період у помісей на 12 днів коротший, ніж у ровесниць. Тривалість вагітності тварин порівнюваних груп була однаковою (275 днів).

Одержані результати досліджень свідчать про доцільність використання голштино-фризьких бугаїв для поліпшення чорно-рябої худоби, оскільки їх дочки характеризуються підвищеною енергією

5. Відтворювальна здатність дочок голштино-фризьких бугаїв порівняно з місцевими черно-рябими ровесницями (дослідне господарство «Терезине»)

Показники	Дочки голштино-фризьких бугаїв (n=35)		Чорно-рябі ровесниці (n=133)		Різниця на користь 1/2-кровних голштино-фризів
	M±m	C _v	M±m	C _v	
Вік при першому заплідненні, місяці	15,3±0,36	14,0	17,0±0,26	17,5	-1,7±0,44
Вік при першому отеленні, місяці	24,3±0,36	8,8	26,0±0,18	7,8	-1,7±0,40
Тривалість вагітності, дні	275±1,1	2,4	275±0,5	2,1	0±1,2
Жива вага при першому заплідненні, кг	338±5,5	9,8	342±3,3	11,2	-4±6,4
Тривалість міжотельного періоду, дні	385±11,3	8,3	397±7,5	16,2	-12±13,6
Кількість осіменіння на одне запліднення	1,22	—	1,34	—	-0,12

росту, вираженим молочним типом, добре пристосовані до механічного доїння і значно перевищують місцевих і голландських ровесниць за надоем, кількістю молочного жиру та живою вагою.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДЕЯКИХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ У ПОМІСНОГО МОЛОДНЯКА

О. Н. МАРЧЕНКО, кандидат сільськогосподарських наук

Український науково-дослідний інститут розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби

Найвні в республіці породи худоби в основному молочного або молочно-м'ясного напрямку продуктивності. Досвід передових господарств та результати наукових досліджень свідчать, що навіть при повноцінній годівлі тварини цих порід за скороспілістю і ефективністю використання кормів значно поступаються перед тваринами порід м'ясного напрямку (Д. В. Карликов, 1967; І. К. Кондрашкін, 1968; Д. Л. Левантін, Д. О. Смирнов, 1969; М. А. Кравченко, 1970, 1974; та ін.).

Особливий інтерес серед м'ясних порід, що завозяться в республіку і використовуються в основному для промислового схрещування, являє собою порода шароле, для якої характерні велика жива вага дорослих тварин (бугаї 1200—1250 кг, корови 750—800 кг), висока енергія росту молодняка та передача своїх цінних якостей потомкам не лише при чистопородному розведенні, а й при схрещуванні. Проте щодо останнього у вітчизняній літературі трапляються суперечливі дані.

Враховуючи це, в господарстві Чернігівської державної обласної сільськогосподарської дослідної станції в 1970—1972 рр. ми провели науково-виробничий дослід щодо вивчення особливостей розвит-

ку та продуктивних якостей молодняка, одержаного від схрещування бугаїв породи шароле з висококровними коровами симентальської породи, при вирощуванні його до 12-місячного віку. З помісних телят і ровесників симентальської породи за принципом аналогів сформували дві групи — дослідну і контрольну. Бугайців і теличок вирощували окремо при однакових умовах утримання та оптимальному рівні годівлі, що забезпечував одержання середньодобових приростів у межах 800—1000 г (табл. 1).

1. Результати вирощування піддослідного молодняка до 12-місячного віку

Показники	Дослідна група		Контрольна група	
	бугайці	телички	бугайці	телички
<i>n</i>	13	14	13	14
Жива вага, кг:				
при народженні	42,2±1,07	39,8±0,80	37,4±0,54	36,3±0,60
C _v	4,04	3,58	5,19	6,78
у 12 місяців				
C _v	371,5±8,03	330,2±5,30	340,5±6,30	302,5±5,80
C _v	3,04	3,55	6,64	7,15
Одержано всього приросту живої ваги, кг	329,3	290,4	303,1	266,2
Згодовано кормів, к. од.	1824,2	1766,1	1817,6	1755,5
Витрати кормів на 1 кг приросту, к. од.	5,54	6,10	6,00	6,60
Середньодобовий приріст, г	902±20,6	795±13,3	830±16,7	729±15,2
C _v	8,20	6,27	7,26	7,81

Помісі росли краще, ніж чистопородні ровесники, і в 12-місячному віці перевищували їх за живою вагою на 9,1%. Витрати кормів на 1 кг приросту помісних бичків і теличок були меншими відповідно на 7,7 і 7,6%.

Проте за інтенсивністю росту помісні бугайці дещо поступалися перед сименталами. Так, якщо вага помісних бугайців порівняно з вагою при народженні збільшилась у 8,8, то сименталів — у 9,1 раз. У теличок інтенсивність росту була практично однаковою.

Для вивчення м'ясних якостей молодняка в річному віці забили по 6 бугайців з кожної групи (табл. 2).

Кращих за розвитком помісних бугайців залишили для дальшого вирощування і використання в промисловому схрещуванні, що в свою чергу вплинуло на зменшення живої ваги помісей перед забоем. Однак і в цьому випадку туші помісних бугайців важчі, а забійний вихід у них на 2,1% вищий. Крім того, туші помісних тварин характеризувались більш рівним жировим поливом, м'ясо їх світло-рожеве, з добре вираженою мармуровістю.